

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusüuringute keskus RAKE

SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior

REGIONAALARENGU TOETUSEKS

RAKE

KODANIKUHARIDUSE JA VABATAHTLIKU TEGEVUSE ANALÜÜS
EUROOPA SOTSIAALUURINGU PÕHJAL

Vabatahtliku tüpologia
24.01.2012

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Vabatahtliku Eesti elaniku tüpologia	4
1.1. Vabatahtliku sotsiaal-demograafiline taust	5
1.2. Vabatahtliku meediatarbimine	6
1.3. Vabatahtliku maailmavaade vasak-parem skaalal	9
1.4. Vabatahtliku ühiskondlik aktiivsus.....	10
1.5. Vabatahtliku usaldus institutsioonide suhtes	11
1.6. Vabatahtliku suhtumine kaasinimestesse ja üldine rahulolu	14
1.7. Vabatahtliku tüpologia.....	17
Jooniste loetelu.....	18
Tabelite loetelu	19
Lisa 1. Vabatahtliku tüpologia.....	20

Sissejuhatus

Käesolevas raportis koostatakse Euroopa Sotsiaaluuringu andmeid kasutades **vabatahtliku Eesti elaniku tüpologia**. Vabatahtliku Eesti elaniku tüpologia koostamisel lähtutakse nii sotsiaaldemograafilisest taustast (sugu, vanus, haridus) kui ka teistest tunnustest (aktiivsus, usaldavus, meediatarbimine ja huvi poliitika vastu).

Euroopa Sotsiaaluuring (ESS) on üle-euroopaline uuring, mida 2010. aastal korraldati viiendat korda. Uuringut viiakse läbi paaris aastatel, eelmised voorud toimusid aastatel 2002, 2004, 2006 ja 2008. Eesti osales uuringus esmakordselt 2004. aastal. Uuringu käigus kogutakse informatsiooni inimeste hoiakute, uskumuste ja käitumisviiside kohta paljudes Euroopa riikides. Viimases, 2010. aasta uuringuvooruses osales 28 riiki. Eestis korraldab uuringu läbiviimist Eesti Käitumis- ja Terviseteaduste Keskus koostöös Tartu Ülikooliga, uuringu rahastajaks on Haridus- ja Teadusministeerium ning Sotsiaalministeerium.

Euroopa Sotsiaaluuringu peamiseks **eesmärgiks on mõõta inimeste hoiakute ja käitumisviiside muutumist aja jooksul**. Uuringus käsitletud teemad on jaotatud moodulitesse, millest kahe mooduli teemad vahetuvad igas uuringuvooruses. Peamoodulid katavad suure osa sotsiaalsetest tunnustest, sealhulgas küsimused meediatarbimise, sotsiaalse ja avaliku usalduse, poliitikahuvi ja –osaluse, sotsiaalpoliitilise orientatsiooni, valitsemise ja mõjususe, eetika, poliitiliste ja sotsiaalsete hinnangute, sotsiaalse tõrjutuse, rahvusliku ja etnilise identiteedi, heaolu, tervise ja turvalisuse, inimlike väärtuste ning demograafiliste ja sotsiaal-majanduslike näitajate kohta.

Andmete kvaliteedi ja võrreldavuse tagamiseks on loodud rahvusvaheline standardiseeritud meetodikate kogum, mida kõik uuringus osalenud riigid peavad järgima. Peamiselt puudutab see valimi koostamist, vastamisprotsenti, küsimustiku ülesehitust, küsitluse läbiviimise protseduuri ning aruandlust. Uuring viiakse läbi intervjuu meetodil standardiseeritud ankeedi alusel. Eestis kuuluvad valimisse 2800 inimest alates 15. eluaastast üle kogu riigi. Hilisemaks andmete töötlemiseks peavad sobima vähemalt 2000 vastaja ankeedid.

1. Vabatahtliku Eesti elaniku tüpologia

Käesolevas raportis koostatakse Euroopa Sotsiaaluuringu andmete põhjal **vabatahtliku tüpologia**, lähtudes nii sotsiaaldemograafilisest taustast (sugu, vanus, haridus) kui ka teistest tunnustest (aktiivsus, usaldavus, meediatarbimine ja huvi poliitika vastu). Tüpoloogia loomisel võrreldakse vabatahtlikku kõigi 2008. aastal ESS uuringule vastanud Eesti elanikega (nõ keskmine Eesti elanik). Võimalusel on jooniste juures välja toodud nii küsimusele vastanud aktiivsete Eesti elanike (n) kui ka kõigi elanike arv (N). Peatüki põhitekstis on toodud peamised trendid ja erinevused, täpsemad statistilised tabelid on leitavad käesolev raporti lisa 6.

Vabatahtlikuna käsitletakse järgnevas peatükis uuringus osalenuid, kes vastasid küsimustiku küsimusele „Kas olete viimase kuu aja jooksul teinud mingit palgatööd või töötanud vabatahtlikuna“ kas: „Jah, ainult vabatahtlikku tööd“ või „Jah, nii palgatööd kui vabatahtlikku tööd“. Kuivõrd 2010. aasta küsimustikus sellist küsimust ei sisaldu, samuti pole muid küsimusi, mille põhjal teha kindlaks, kas isik on töötanud vabatahtlikuna, siis koostatakse vabatahtliku tüpologia Euroopa Sotsiaaluuringu Eesti alamuuringu 2008. aasta andmete baasil.

Vabatahtlikku tegevust võib vaadata osana kodanikuühiskonnast, olles seotud erinevate kodanikuühenduste ja kodanikuaktiivsusega. **Vabatahtlikku tegevust on defineeritud kui oma aja, energia või oskuste pakkumist vabast tahtest ja tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks¹.** Vabatahtlik tegevus toimub väljaspool tööalast, ärialast või avaliku teenistuse alast suhet – tegutsemine vabatahtlikuna ei tekita töösuhet. Inimese tegutsemine vabatahtlikuna võib olla nii ühekordne või regulaarne. Vabatahtlik tegevus saab toimuda väga erinevates valdkondades (haridus ja teadus, humanitaarabi, kultuur, kunst, religioon, sotsiaaltöö, sport, tervishoid, korraldus jt) ning erinevate tegevuste kaudu (teavitustöö, konsulteerimine, mingi teenuse osutamine, küsitlemine, koolitamine, keskkonna või loomade kaitsmine jt). Motivatsioon ja soov vabatahtlikuks saada võib tuleneda erinevatest teguritest ja asjaoludest. Üheks võimaluseks on jaotada vabatahtliku tegevuse ajendid jaganud nelja suuremasse rühma, mis omakorda sisaldavad erinevaid alapunkte²:

1. „Individualiseerimise ängistus“, mis iseloomustab tänapäeva Eesti inimesi, kes püüavad ühiskonna individualiseerumisega toime tulla.
 - Emotsionaalne rahulolu
 - Positiivne kogemus
 - Sisemine vajadus kedagi aidata
2. Pragmatilised motiivid
 - Sotsiaalse võrgustiku laiendamine
 - Kogemus
 - Enesearendamine
 - Õppimisvõimalus
3. Normatiivsed ajendid
 - Tunne, et oled „korralik kodanik“

¹ Vabatahtliku Tegevuse Arengukava definitsioon

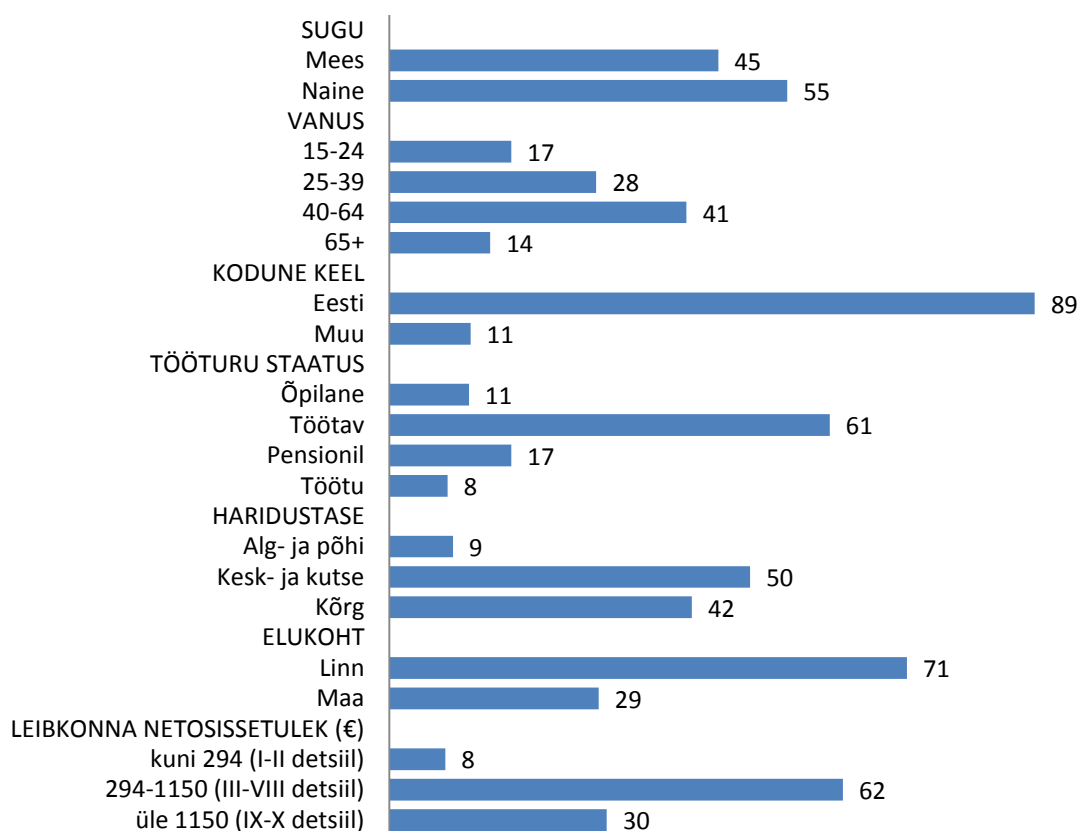
² Vene, K. (2005) Vabatahtlik töö siirdeaja Eestis: vabatahtlike kogemus, motivatsioon ja võrgustikud, Tartu Ülikool.

- Täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks olemine
4. Ühiskondlik-poliitiline osalusmotiiv
- Soov ühiskonda parandada ja selle arengus kaasa rääkida
 - Oma sotsiaalsete ideoloogiate elluviimine
 - Sotsiaalne surve

Vabatahtliku tegevuse motivaatorid määravad suures osas ka selle, millised on vabatahtliku valikud vabatahtliku tegevuse erinevate vormide ja valdkondade osas.

1.1. Vabatahtliku sotsiaal-demograafiline taust

Käesolevas uuringus määratud vabatahtliku definitsioonile vastas **137 isikut** ehk 8% uuringus osalenud elanikest (n=1661). Vabatahtlike sotsiaal-demograafiline taust on esitatud Joonis 1.

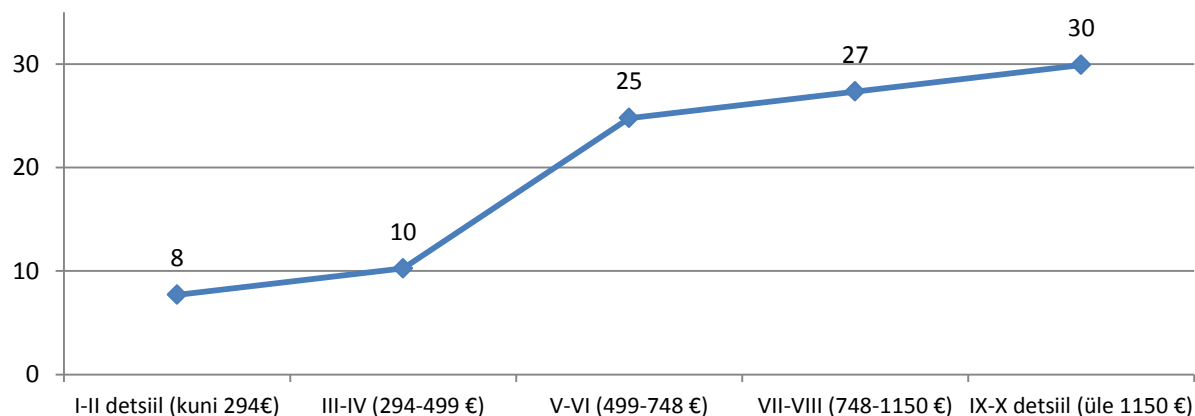

Joonis 1 Vabatahtlike Eesti elanike sotsiaal-demograafiline taust (% vastajatest, n=137)

Käesoleva uuringu mõistes vabatahtlikest inimestest 55% olid naised ning 45% mehed. Peamiselt on vabatahtlikud **40-64 aastased** (keskmine vanus 43 eluaastat) koduse keelena **eesti keelt** kõnelevad inimesed. Vabatahtlikest suurim osa (41%) jääb vanusevahemikku 40-64 eluaastat, sealhulgas noorima vabatahtliku vanus on 15 aastat ning vanim vabatahtlik on 83. aastane. Valdavalt on vabatahtlikud **töötavad inimesed** (61%), väiksem osa vabatahtlike on pensionärid (17%) või õpilased (11%).

Vabatahtlikud on peamiselt **kesk- ja kutseharidusega** (50%) või **kõrgharidusega** (42%), alg- ja põhiharidusega inimesi on vabatahtlike seas suhteliselt vähe (9%). Enamik vabatahtlike elab

linnaises asulas (71%), maal elab pisut vähem kui kolmandik vabatahtlikest (29%). Vabatahtlike hulgas on enim neid, kelle leibkond kuulub 3.-8. detsiili (leibkonna netosissetulek kokku 294-1150 eurot) (62%), samas on vabatahtlike suhteliselt rohkem **kõrgema sissetulekuga** inimeste seas – selle viitab nii vabatahtlike jaotus ühe leibkonnaliikme kohta arvestatud netosissetuleku järgi (Joonis 2) kui ka asjaolu, et keskmiselt kuulub vabatahtliku leibkond 7. detsiili.

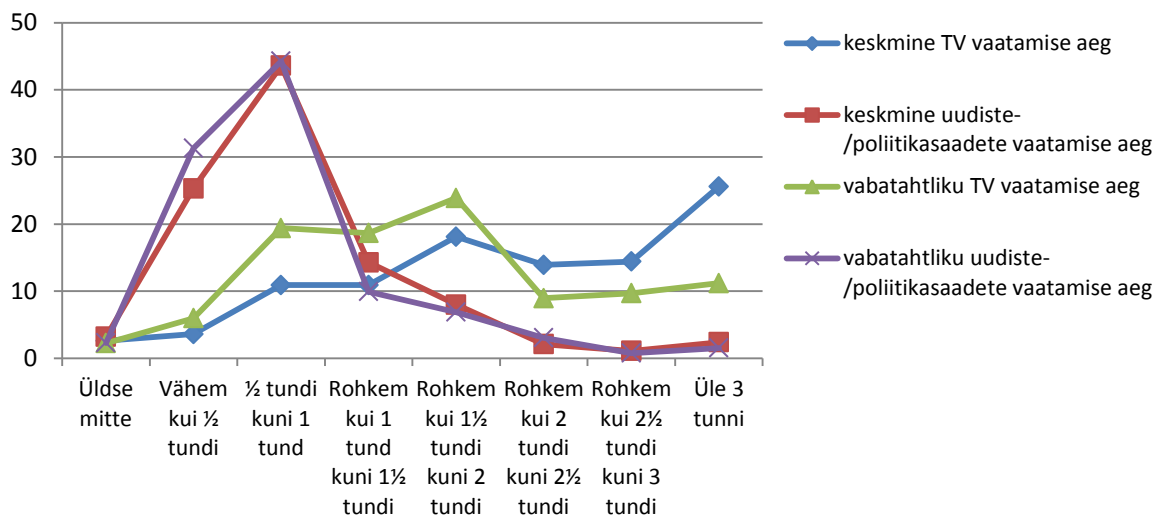

Joonis 2 Vabatahtlike jaotus leibkonna netosissetuleku detsiili järgi (% vastajatest, n=117)

Ligikaudu 30% vabatahtlikest kuulub leibkonda, mis paigutub 9.-10. detsiili (leibkonna netosissetulek kokku üle 1150 euro), 27% vabatahtlike leibkondadest paigutub 7.-8. detsiili (leibkonna netosissetulek kokku 748-1150 eurot). 1.-4. detsiili (leibkonna netosissetulek kokku kuni 499 eurot) kuulub ainult 18% vabatahtlike leibkondadest.

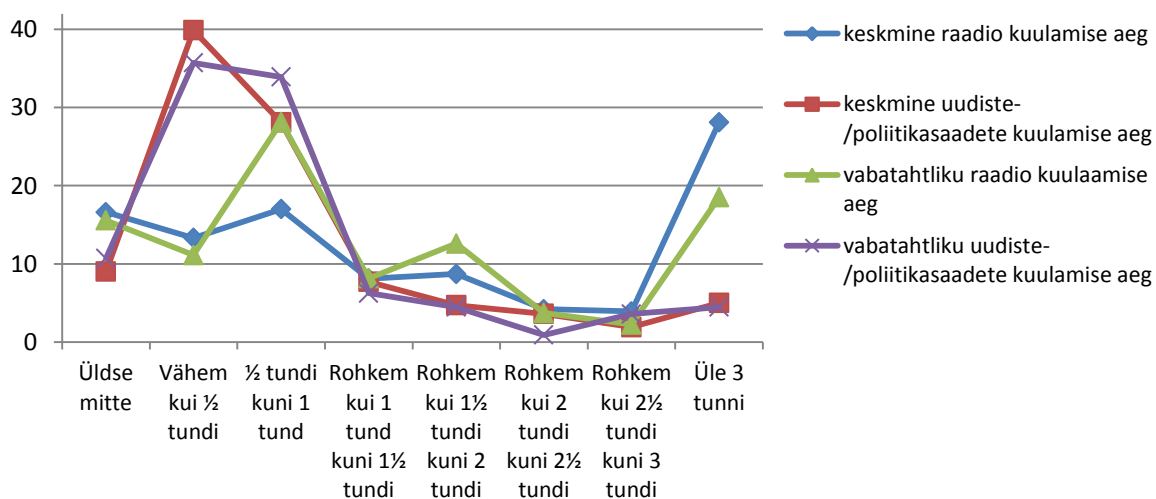
1.2. Vabatahtliku meediatarbimine

Tavalisel nädalapäeval vaatab suurim osakaal vabatahtlikke telerit 1-1,5 tundi (24%), kõigi elanike seas on enim neid, kes vaatavad telerit üle 3 tunni (26%). Vabatahtlikuna tegutsevate inimeste seas on neid, kes vaatavad televiisorit enam kui 2 tundi ligikaudu 30%, elanikkonna seas keskmiselt aga 54%. Seega **vabatahtlik inimene vaatab keskmisest vähem televiisorit**. Samas televiisorist uudiste- ja poliitikasaadete vaatamise kestuse osas ei esine olulist erisust vabatahtlike ning elanikkonna keskmise vahel – vastuste jaotus on väga sarnane (Joonis 3). Nii vabatahtlike seas kui ka valimis tervikuna on enim neid, kes vaatavad uudiste- ja poliitikasaateid 0,5-1 tund päevas (mõlemas grupis 44%). Seega ilmneb, et **vabatahtlikud vaatavad võrreldes keskmisega suurema osa teleri vaatamisele kulutatavast ajast uudiste- ja poliitikasaateid ning kulutavad vähem aega muude saadete vaatamisele**.

Joonis 3 Vabatahtlike televiisori vaatamise aeg (% vastanutest)

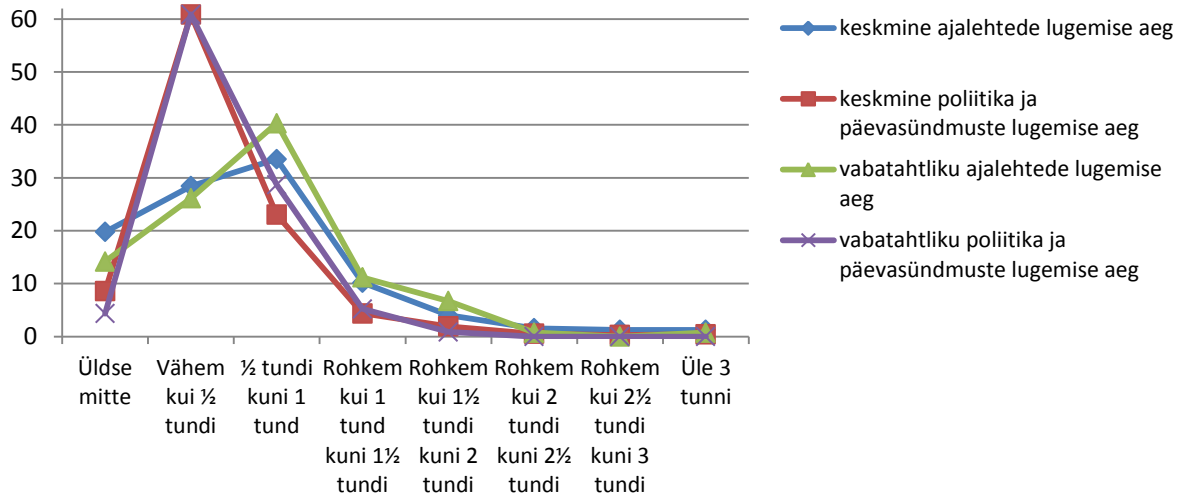
Sarnaselt televiisori vaatamisele kulutatava ajaga ilmneb, et ka **keskmisel nädalapäeval raadio kuulamisele kulutatav aeg on vabatahtlikel väiksem kui keskmisel inimesel**. Vabatahtlikest suurim osakaal (28%) kuulab raadiot **0,5-1 tundi päevas**, valimis keskmiselt on enim neid, kes kuulavad raadiot rohkem kui 3 tundi päevas (28%). Rohkem kui kaks tundi päevas kuulavad raadiot 24% vabatahtlikest ning 36% kõigist vastanutest. Samas **raadiost uudiste- ja poliitikasaadete kuulamise osas ei esine keskmise inimese ja keskmise vabatahtliku vahel olulist erinevust**. Ilmneb, et vabatahtlikud on keskmisest isegi mõnevõrra aktiivsemad uudiste- ja poliitikasaadete kuulajad – vabatahtlikest on 46% neid, kes kuulavad nimetatud saateid vähem kui pool tundi päevas, valimis tervikuna on vastav osakaal 49%. Seega, arvestades vabatahtlike keskmisest madalamad üldist raadio kuulamise taset, ilmneb, et **vabatahtlikud kuulavad keskmisest märgatavalt enam raadiost uudiste- ja poliitikasaateid**.

Joonis 4 Vabatahtlike raadio kuulamise aeg (% vastanutest)

Ajalehtede lugemisele kulutatava aja osas on erisused keskmise inimese ja keskmise vabatahtliku osas väiksemad kui eelnevalt vaadeldud meediakanalite puhul. Vabatahtlike seas on vähem neid, kes kulutavad ajalehtede lugemisele väga vähe aega (alla poole tunni kulutab ajalehtede lugemisele 40%

vabatahtlikest, kõigi vastanute seas kokku on vastav suhtarv 48%) kui ka neid, kes kulutavad võrdlemisi palju aega (üle kahe tunni kulutab ajalehtede lugemisele 1,4% vabatahtlikest, kõigi vastanute seas kokku on vastav suhtarv 4%). Sama kehtib ka ajalehtedest poliitika ja päevakajaliste sündmuste lugemisele kulutatava aja kohta – **vabatahtlikud loevad poliitika ja päevakajalisi sündmusi käsitlevaid artikleid proportsionaalselt sama kaua (kogu lehe lugemisele kulutatavast ajast) kui teevad seda kõik inimesed keskmiselt.**

Joonis 5 Vabatahtliku ajalehtede lugemise aeg (% vastanutest)

Võiks arvata, et suurema meediatarbimisega, eelkõige keskmisest enam aega poliitiliste saadete ja uudiste vaatamisele kulutavad inimesed on aktiivsemad ka valimistel osalemises. Korrelatsioonikordajate väärtused viimastel valimistel osalemise ja erinevatest meediakanalitest poliitiliste ning uudistesaadete vaatamisele kulutatava aja vahelise seose olemasolu ei kinnita³. Spearmani korrelatsioonikordaja väärtused valimistel osalemise ning nii televiisorist uudiste- ja poliitikasaadete vaatamise aja vahel, radiost uudiste-/poliitikasaadete kuulamise aja ja ajalehtedest poliitika ja päevasündmuste lugemise aja vahel on väga väikesed ning ei ole statistiliselt olulised.

Samas ilmneb, et nõrk positiivne seos esineb erinevatest meediakanalitest uudiste – ja poliitikasaadete kuulamise osas. Televiisorist uudiste – ja poliitikasaadete vaatamisele suurema aja kulutamisega käib kaasas ka suuremas mahus radiost uudiste-/poliitikasaadete kuulamine ja ajalehtedest poliitika ja päevasündmuste lugemine. **Seega, need vabatahtlikud, kes jälgivad ühest meediakanalist enam poliitika ja päevasündmusi, jälgivad vastavasisuliselt saateid/tekste keskmisest enam ka teistest meediakanalitest.**

³ Tegemist on järjestiktunnustega, seetõttu on kasutatud astakorrelatsiooni ning leitud järjenumbrite korrelatsioonikordaja, mida nimetatakse Spearmani korrelatsioonikoefitsiendiks.

Tabel 1 Seosed vabatahtlike meediatarbimise ja valimistel osalemise vahel

	Viimastel valimistel osalemine	Televiisorist uudiste-/poliitikasaadete vaatamise aeg	Raadiost uudiste-/poliitikasaadete kuulamise aeg	Ajalehtedest poliitika ja päevasündmuste lugemise aeg
Viimastel valimistel osalemine	1,000	0,104	-0,023	0,097
Televiisorist uudiste-/poliitikasaadete vaatamise aeg	0,104	1,000	0,237**	0,225**
Raadiost uudiste-/poliitikasaadete kuulamise aeg	-0,023	0,237**	1,000	0,263***
Ajalehtedest poliitika ja päevasündmuste lugemise aeg	0,097	0,225**	0,263***	1,000

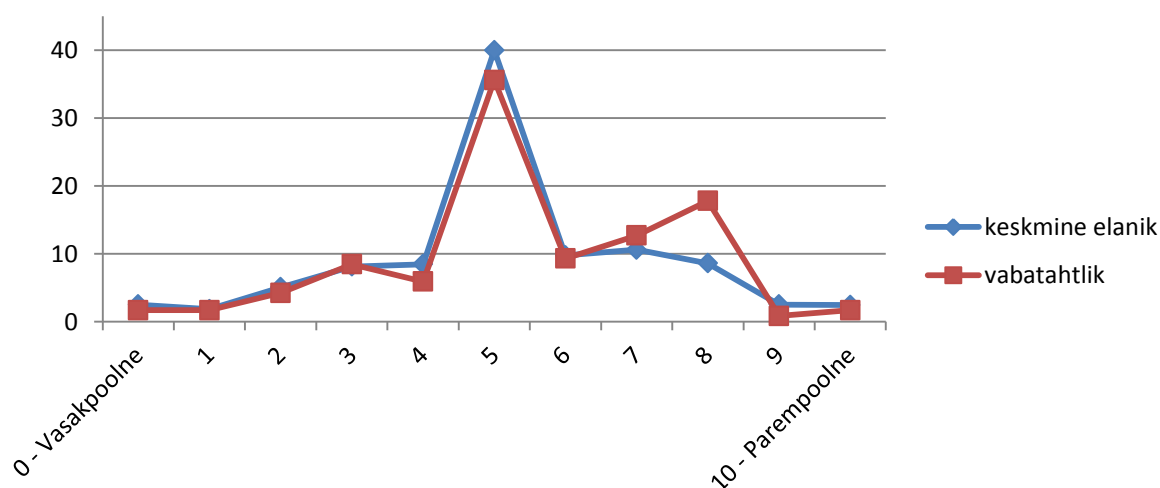
* - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,1

** - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,05

*** - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,01

1.3. Vabatahtliku maailmavaade vasak-parem skaalal

Poliitikas räägitakse sageli vasak- ja parempoolsest maailmavaatest. Vabatahtlike seas on kõigi inimeste keskmisega võrreldes mõnevõrra vähem neid, kes määratlevad ennast poliitiliste vaadete alusel vasak-parem skaala keskele (40% kõigist vastanutest, 36% vabatahtlikest). Samas on **vabatahtlike seas keskmisega võrreldes rohkem mõõdukalt parempoolsete vaadetega inimesi**. 40% vabatahtlikest hindasid oma maailmavaate antud skaalal vahemikku 6-8 palli, valimis tervikuna on vastav osakaal vaid 29%. Samas on vabatahtlike seas keskmisest vähem äärmuslike vaadetega inimesi – nii hinnangu „0“ kui ka „10“ andnute osakaal on kõigi vastanute seas tervikuna kõrgem kui vabatahtlike hulgas. **Seega vabatahtlikud on keskmisest mõnevõrra parempoolsema maailmavaatega, kuid oma poliitilistelt vaadetelt suhteliselt mõõdukad inimesed.**

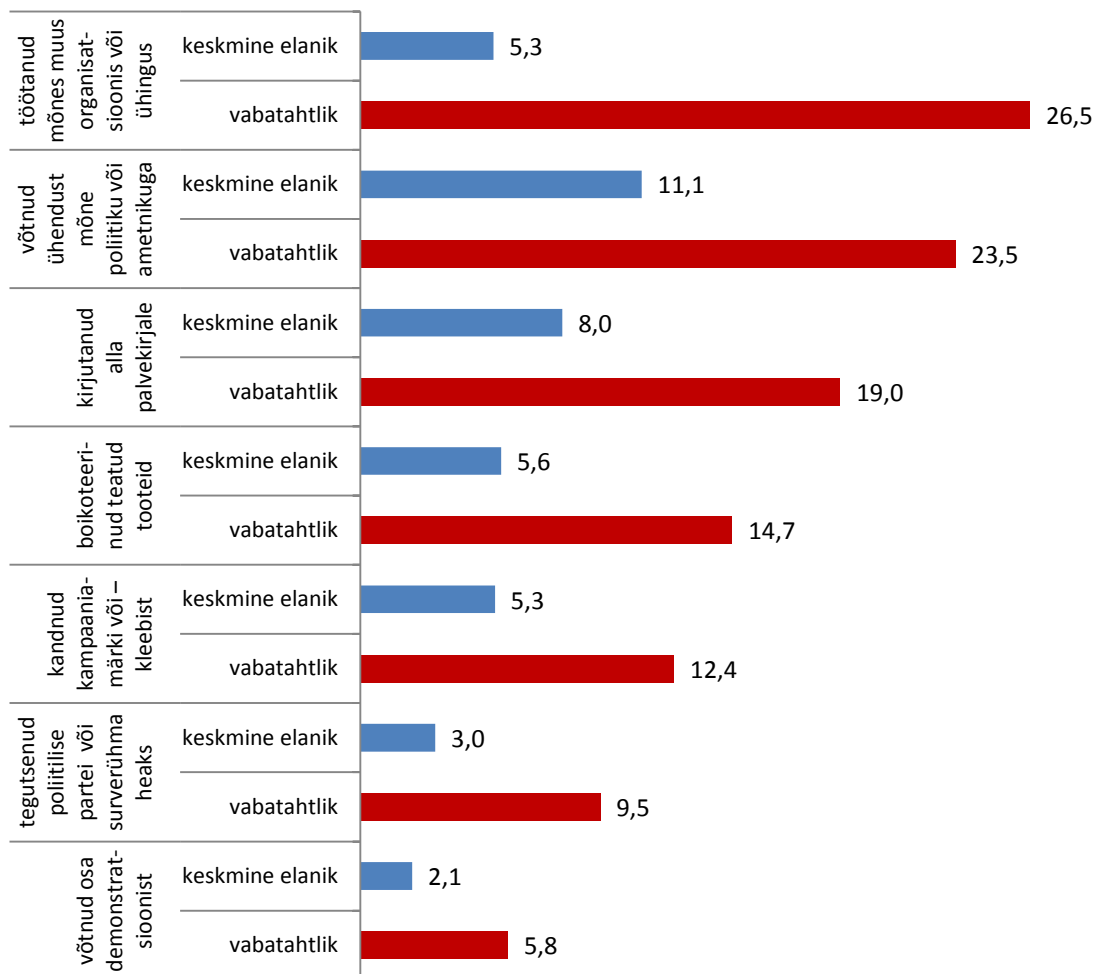
Joonis 6 Vabatahtliku maailmavaade skaalal 0-vasakpoolne ja 10-parempoolne (% vastanutest, n=118, N=1301)

1.4. Vabatahtliku ühiskondlik aktiivsus

Vabatahtlikud on keskmise Eesti elanikuga võrreldes ühiskondlikult märgatavalt aktiivsemad (vt Joonis 7). Erinevatest ühiskondlikku aktiivsust väljendavatest tegevustest olid **vabatahtlikud** küsitlusele eelnenud viimase 12 kuu jooksul kõige **sagedamini töötanud mõnes muus organisatsioonis või ühingus** (v.a poliitilised parteid ja erakonnad ning surverühmad), mida märkis ligi 27% vabatahtlikest. Keskmiselt, kõigi uuringus osalenud inimeste vastuseid arvesse võttes, oli mõnes muus organisatsioonis või ühingus töötanud 5% vastanutest.

Märkimisväärne osakaal (24%) vabatahtlikest oli küsitlusele eelnenud viimase 12 kuu jooksul võtnud ühendust mõne poliitiku, valitsuse või kohaliku omavalitsuse ametnikuga. Kõigi vastanute seas keskmiselt oli vastav osakaal vaid 11%. Võrreldes keskmise Eesti elanikuga olid **vabatahtlikud aktiivsemad ka palvekirjade (petitsioonide) allkirjastajad** - ligikaudu iga viies (19%) vabatahtlik oli küsitlusele eelnenud viimase 12 kuu jooksul kirjutanud alla palvekirjale, keskmiselt oli vastav osakaal 8%.

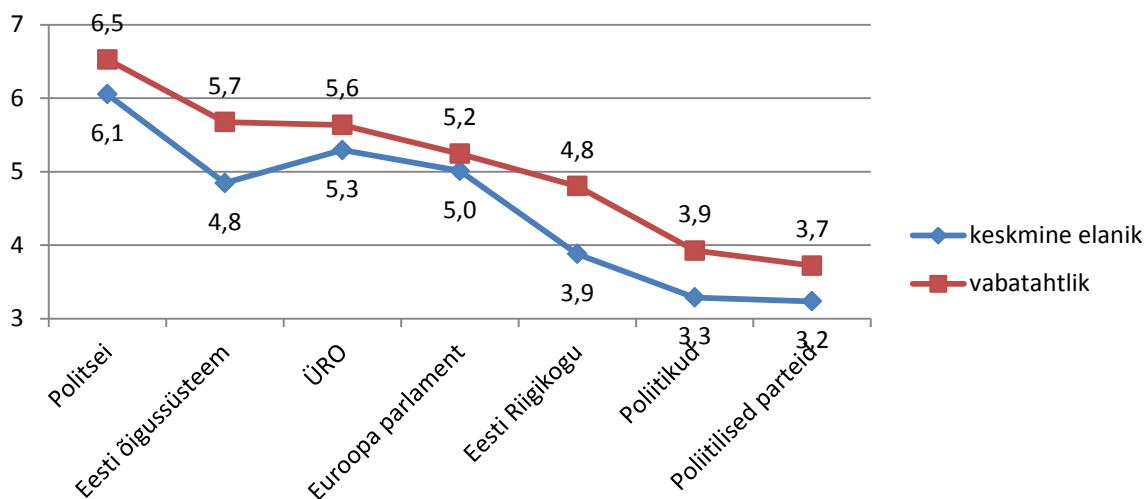
15% vabatahtlikest oli boikoteerinud teatud tooteid, mis on ligi 3 korda sagedasem kui keskmine vastaja (6%). Samuti olid **vabatahtlikud keskmisest aktiivsemad kampaaniamärkide- ja kleebiste kandjad** (12%, keskmine oli 5%). **Ka olid vabatahtlikud küsitlusele eelnenud viimase 12 kuu jooksul keskmisest sagedamini tegutsenud poliitilise partei (erakonna) või surverühma heaks** (10%, keskmine 3%) ning **võtnud osa seaduslikust avalikust demonstratsioonist** (6%, keskmine 2%).

Joonis 7 Vabatahtlike ühiskondlik aktiivsus (% vastanutest)

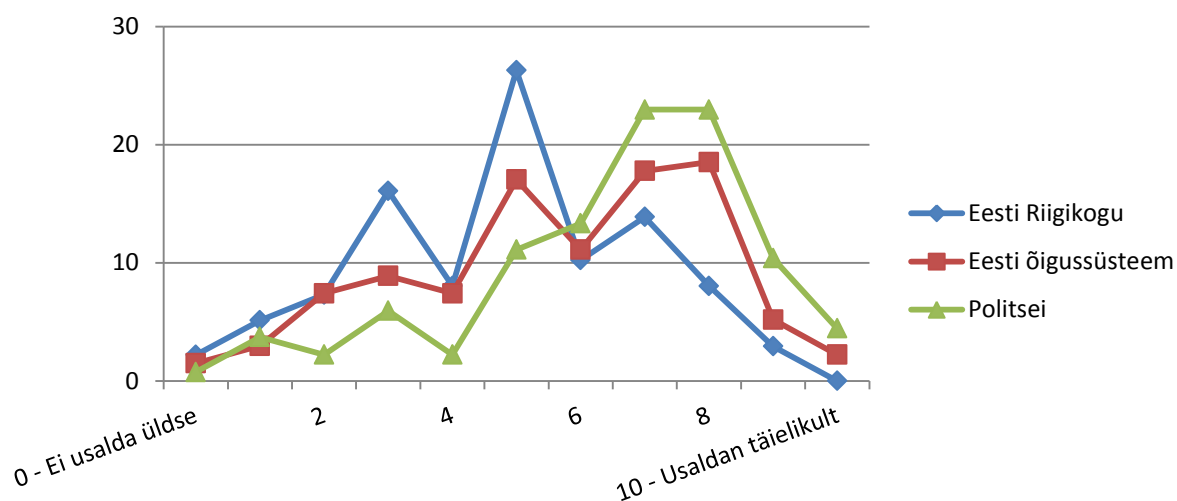
1.5. Vabatahtliku usaldus institutsioonide suhtes

Erinevatest institutsioonidest usaldavad vabatahtlikud enim Eesti politseid (skaalal 0-10 keskmine hinnang 6,5). Võrdlemisi kõrge keskmise hinnangu pälvisid ka Eesti õigussüsteem (5,7) ning Ühinenud Rahvaste Organisatsioon (5,6). **Kõige vähem usaldatakse Eestis tegutsevaid poliitilisi parteisid** (keskmise hinnang 3,7) ning poliitikuid (3,9). Võrreldes vabatahtlike hinnanguid keskmise Eesti elaniku hinnanguga ilmneb, et vabatahtlikud usaldavad kõiki vaatluse alla võetud institutsioone keskmisest enam. Suurimad erisused esinevad Eesti riigikogu usaldamises (keskmise hinnang vabatahtlikel 4,8, keskmisel Eesti elanikul 3,9) ning Eesti õigussüsteemi osas (keskmise hinnang vabatahtlikel 5,7, keskmisel Eesti elanikul 4,8).

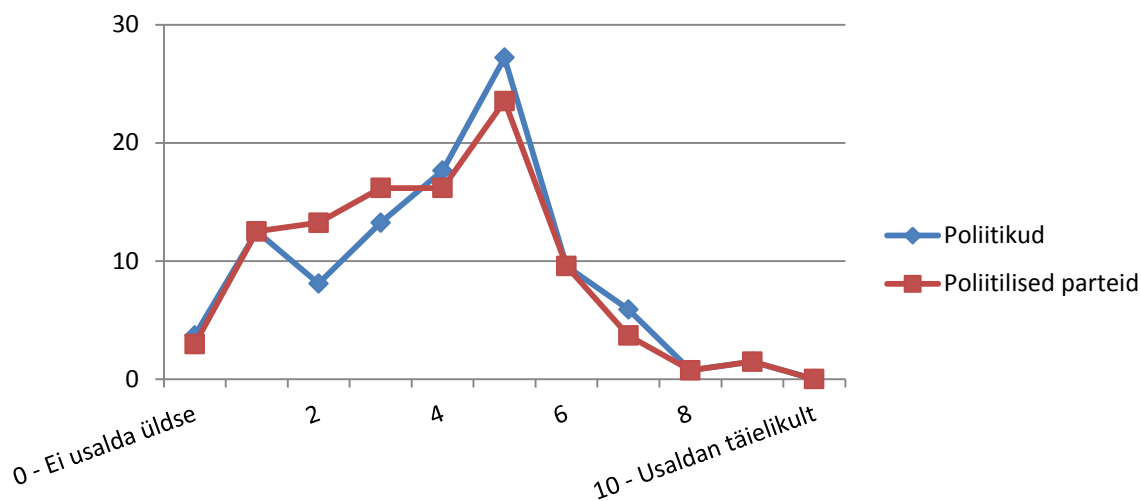
Joonis 8 Erinevate instituutsioonide usaldamine (keskmine hinnang, hinnangud skaalal 0-10)

Erinevate instituutsioonide usaldusväärsuse kohta antud hinnangute jaotus on vabatahtlikel keskmiste Eesti elanikega võrreldes mõnevõrra paremkaldeline ehk suurema usalduse suunas (sellele viitab ka keskmiste hinnangute erinevus). Üheks erandlikuks instituutsiooniks on Eesti riigikogu, mida peab pigem usaldusväärseks (hinnangud 6-10 palli) 35% vabatahtlikest ning 55% kõigist inimestest – vabatahtlike seas on väga suur osa neid, kes on andnud keskmise hinnangu ehk hinnanud vaadeldava instituutsiooni usaldusväärsust hindegaga 5. Eesti õigussüsteemi peab pigem usaldusväärseks 55% vabatahtlikest, kõigi vastanute hulgas tervikuna on vastav osakaal 18%. Ka politseid pigem usaldusväärseks pidavate vastanute osakaal on vabatahtlike seas (74%) märgatavalt suurem kui kõigi vastanute hulgas (47%).

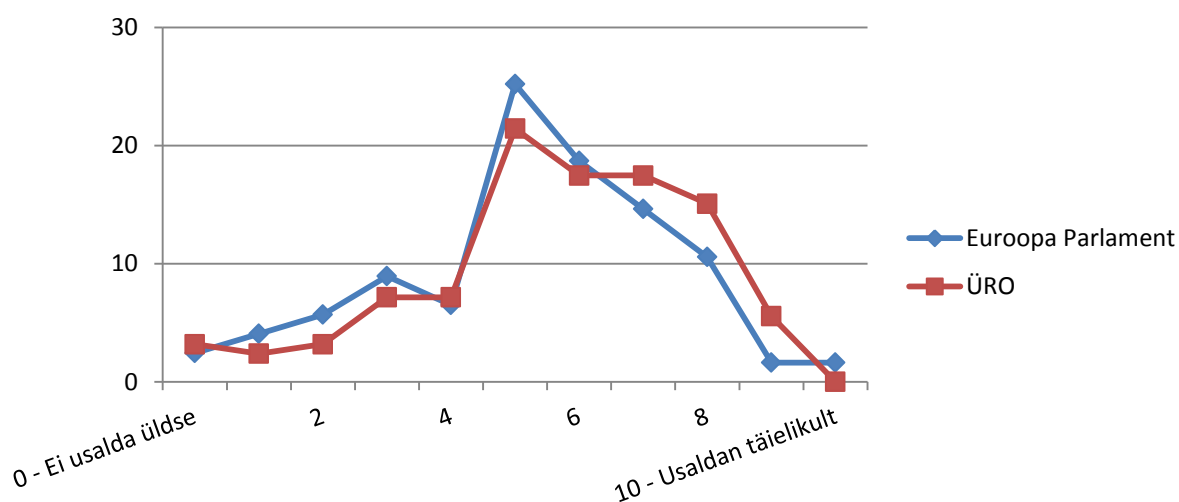
Joonis 9 Vabatahtlike suhtumine Riigikogusse, õigussüsteemi ja politseisse (% vastanustest)

Vabatahtlike hinnangud poliitikutele ja poliitiliste parteide usaldusväärsusele ei erine oluliselt. Vabatahtlikest peab poliitikuid pigem usaldusväärseks 18%, mis on mõnevõrra rohkem kui kõigi vastanute hulgas tervikuna (15%). Poliitilisi parteisid pigem usaldusväärseks pidavate vastanute osakaal on vabatahtlike seas (15%) keskmisega (13%) suhteliselt sarnane.

Joonis 10 Vabatahtlike suhtumine poliitikutesse ja poliitilistesse parteidesse (% vastanutest)

ÜRO usaldusväarsust peavad vabatahtlikud Euroopa Parlamendist suuremaks, seejuures 56% vabatahtlikest peab ÜROd pigem usaldusväärseks (kõigi vastanute hulgas tervikuna vastav osakaal 46%) ning 47% vabatahtlikest peab Euroopa Parlamenti pigem usaldusväärseks (kõigi vastanute hulgas keskmine 40%).

Joonis 11 Vabatahtlike suhtumine Euroopa parlamenti ja ÜROsse (% vastanutest)

Erinevate institutsioonide usaldamise vahel ilmnevad olulised seosed – **vabatahtlikud, kes usaldavad võrdlemisi palju ühte eelnevalt vaadeldud institutsioonidest, on usaldavamad ka teiste institutsioonide suhtes**. Kõige tugevam ja küllalt loogiline korrelatiivne seos esineb poliitiliste parteide ja poliitikute usaldamise vahel (0,768), samuti poliitikute ja Eesti riigikogu usaldamise vahel (0,712). Võrdlemisi tugev seos on ka Eesti õigussüsteemi ja Eesti Riigikogu usaldamise vahel (0,636), Eesti politsei ja Eesti õigussüsteemi usaldamise vahel (0,611) ning ka Euroopa parlamendi ja ÜRO usaldamise vahel (0,648). Nõrgemalt on seotud Eesti politsei ja poliitikute usaldamine (0,368) ning Eesti politsei ja poliitiliste parteide usaldamine (0,357).

Samuti ilmneb, et esineb mõningane seos erinevate institutsioonide usaldamise ja üldise kaasmaalaste usaldusväarsuse hinnangu vahel. **Need vabatahtlikud, kes on andnud kaasinimeste usaldusväarsusele kõrgema hinnangu, usaldavad rohkem ka analüüsis vaadeldavaid institutsioone.**

Tabel 2 Seosed erinevate institutsioonide usaldamise vahel

	Hinnang inimeste usaldusväarsusele	Eesti Riigikogu usaldamine	Eesti õigussüsteemi usaldamine	Eesti politsei usaldamine	Poliitikute usaldamine	Poliitiliste parteide usaldamine	Euroopa Parlamendi usaldamine	ÜRO usaldamine
Hinnang inimeste usaldusväarsusele	1,000	0,242 ^{***}	0,196 ^{**}	0,165	0,266 ^{***}	0,212 ^{**}	0,096	0,129
Eesti Riigikogu usaldamine	0,242 ^{***}	1,000	0,636 ^{***}	0,400 ^{***}	0,712 ^{***}	0,605 ^{***}	0,543 ^{***}	0,394 ^{***}
Eesti õigussüsteemi usaldamine	0,196 ^{**}	0,636 ^{***}	1,000	0,611 ^{***}	0,614 ^{***}	0,528 ^{***}	0,516 ^{***}	0,312 ^{***}
Eesti politsei usaldamine	0,165 [*]	0,400 ^{***}	0,611 ^{***}	1,000	0,368 ^{***}	0,357 ^{***}	0,325 ^{***}	0,281 ^{***}
Poliitikute usaldamine	0,266 ^{***}	0,712 ^{***}	0,614 ^{***}	0,368 ^{***}	1,000	0,768 ^{***}	0,540 ^{***}	0,357 ^{***}
Poliitiliste parteide usaldamine	0,212 ^{**}	0,605 ^{***}	0,528 ^{***}	0,357 ^{***}	0,768 ^{***}	1,000	0,668 ^{***}	0,533 ^{***}
Euroopa Parlamendi usaldamine	0,096	0,543 ^{***}	0,516 ^{***}	0,325 ^{***}	0,540 ^{***}	0,668 ^{***}	1,000	0,648 ^{***}
ÜRO usaldamine	0,129	0,394 ^{***}	0,312 ^{***}	0,281 ^{***}	0,357 ^{***}	0,533 ^{***}	0,648 ^{***}	1,000

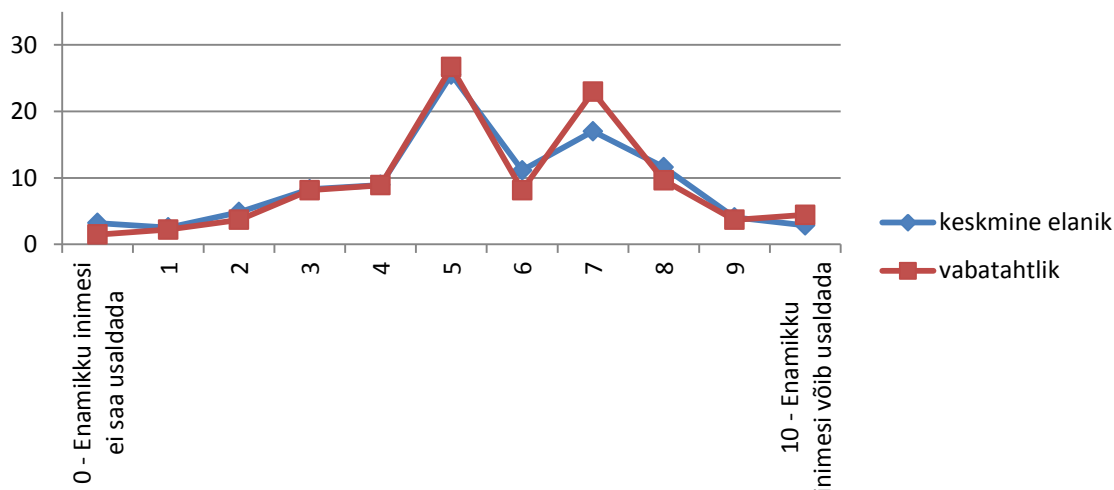
* - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,1

** - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,05

*** - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,01

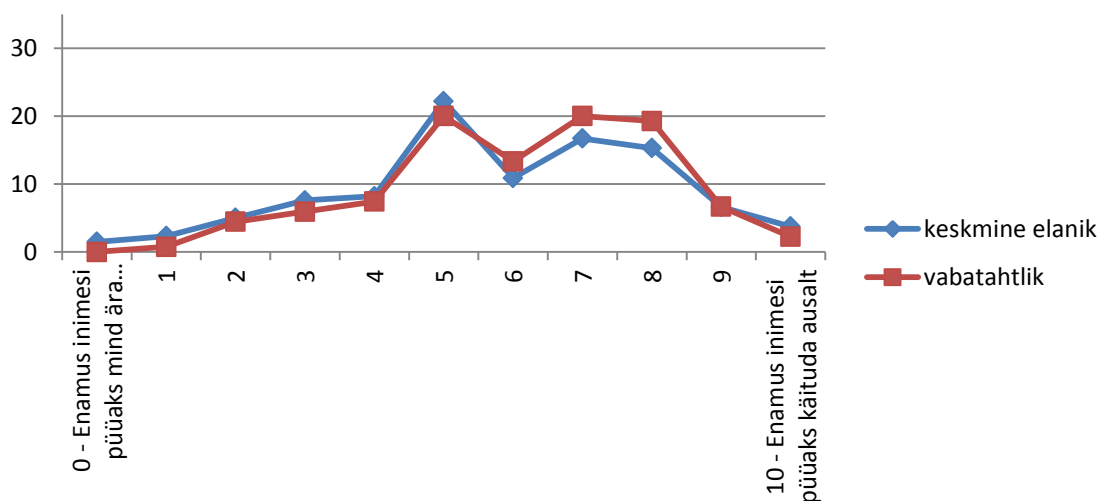
1.6. Vabatahtliku suhtumine kaasinimestesse ja üldine rahulolu

Hinnang kaasinimeste usaldusväarsusele ei erine märgatavalt vabatahtlike ning keskmiste Eesti elanike lõikes. Kaasinimesi peab pigem usaldusväärseks (hinnangud 6-10 palli) 49% vabatahtlikest ning 47% keskmistest Eesti elanikest. Hinnangu 5 palli on andnud antud küsimusele vastavalt 27% vabatahtlikest ning 26% kõigist vastanutest. Mõneprotsendilised erisused esinevad ka nende vastajate osakaalude osas, kes leiavad, et enamikku inimesi pigem ei saa usaldada (hinnangud 0-4 palli) – vastav osakaal 24% vabatahtlike seas ning 28% kõigi vastanute seas keskmiselt.

Joonis 12 Vabatahtlike hinnang inimeste usaldusvärsusele (% vastanutest, n=135, N=1653)

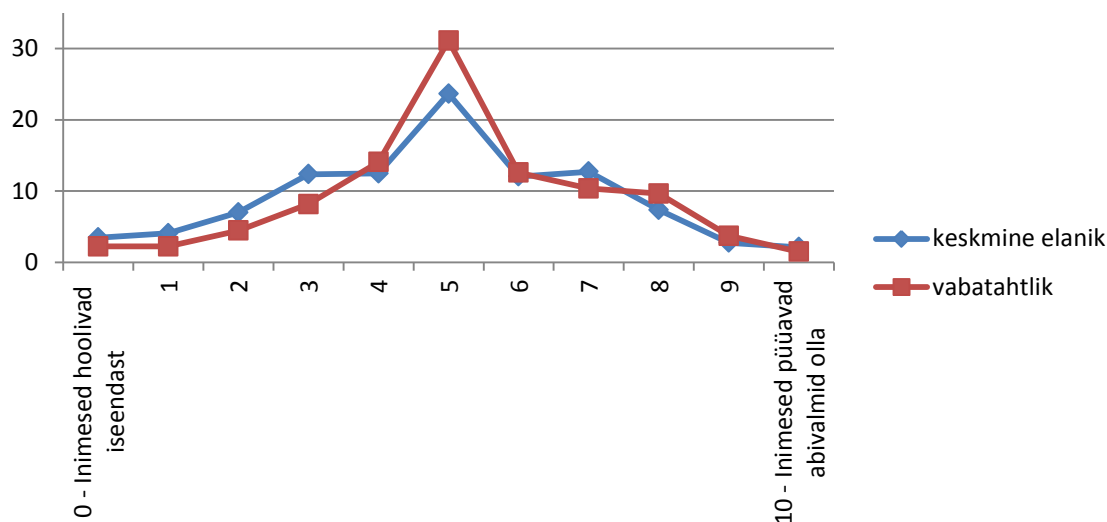
Küsimuse „Kas enamus inimesi püüaks Teid võimaluse korral ära kasutada või käituvad nad pigem ausalt?” vastuste jaotuses ilmneb, et **vabatahtlikud on keskmisest Eesti elanikust mõnevõrra optimistlikumalt meelestatud**. 62% vabatahtlikest usub, et inimesed püüavad pigem käituda ausalt (hinnangud 6-10 palli), kõigi vastanute seas keskmiselt on vastav osakaal 53%. Teisalt, 19% vabatahtlikest leiab, et enamus inimesi püüaks võimaluse korral teisi ära kasutada, vastav osakaal kõigi vastanute hulgas tervikuna on 6 protsendipunkti võrra kõrgem ehk 25%. **Seega usuvad vabatahtlikud keskmisest sagedamini, et üldjuhul käituvad teised nendega pigem ausalt kui püüavad neid ära kasutada.**

Joonis 13 Vabatahtlike hinnang kaasinimeste käitumisele (% vastanutest, n=135, N=1635)

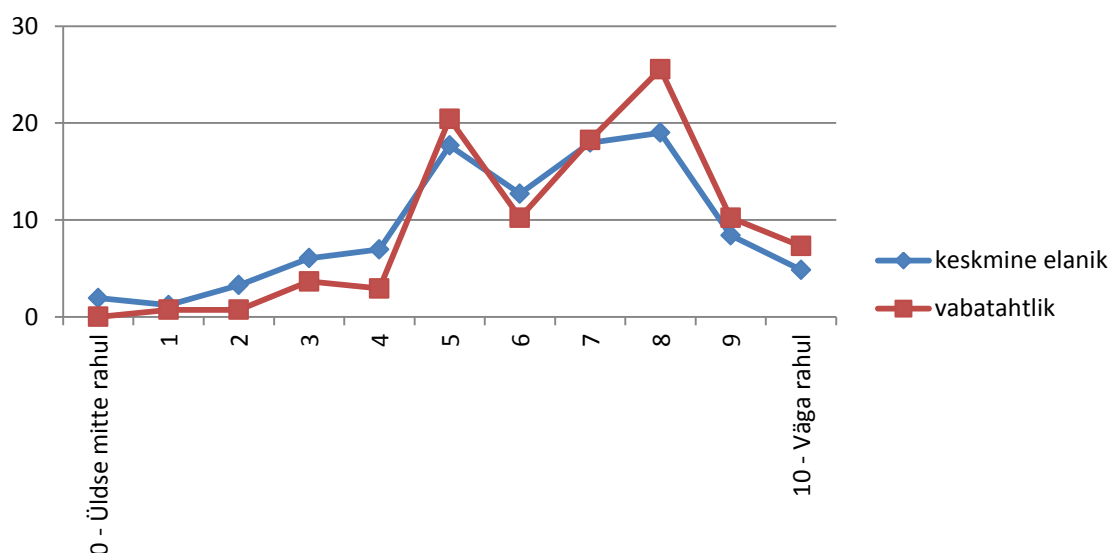
Ka selles osas, kas inimesed püüavad enamuse ajast olla teiste suhtes abivalmid või hoolivad nad ennekõike iseendast, on vabatahtlike arvamus keskmisest Eesti elanikust mõneti optimistlikum. 38% arvab, et üldjuhul püüavad kaasinimesed olla teiste suhtes abivalmid, ligi kolmandik vastanutest (31%) andis neutraalse hinnangu (5-palli) ning 31% peab kaasinimesi pigem endast hoolivaks. Seejuures kõigi vastanutest peab inimesi pigem vaid iseendast hoolivaks selgelt kõrgem osakaal

(39%). Seega, vabatahtlikud usuvad sagedamini, et teised inimesed püüavad üldjuhul käituda kaasinimeste suhtes abivalmilt.

Joonis 14 Vabatahtlike hinnang kaasinimeste hoolivusele (% vastanutest, n=135, N=1644)

Vabatahtlike üldine eluga rahulolu on kõrgem kui keskmisel inimesel (vt Joonis 15). Keskmiselt hindasid vabatahtlikud oma rahulolu eluga 6,1 palliga (10-pallisel skaalal), kõigi vastanute keskmine hinnang oli 5,7 palli. Seejuures kõigest 8% vabatahtlikest pigem ei ole oma eluga rahul (hinnang 0-4 palli), 20% märkis hinnanguks 5-palli ning 72% pigem on oma eluga rahul (hinnang 6-10 palli). Kõigi küsitluses osalenute seas vastavalt 19% pigem ei ole eluga rahul, keskmise hinnangu andis 18% ning 63% on pigem oma eluga rahul. **Seega, vabatahtlike seas on märgatavalt vähem neid, kes pigem ei ole oma eluga rahul.**

Joonis 15 Vabatahtlike rahulolu oma eluga (% vastanutest, n=135, N=1653)

Vabatahtlike hinnangutes üldise eluga rahulolu ning kaasinimeste usaldamise, hoolivuse ja aususe vahel esinevad nõrgad positiivsed korrelatiivsed seosed. Kõige tugevamalt on seotud hinnangud kaasinimeste usaldusväarsusele ning aususele (0,396), nõrgem seos on kaasinimeste hoolivuse ja

usaldusväarsuse vahel (0,272). Oma eluga rahulolu kõrgemalt hindamisega käivad kaasas mõnevõrra kõrgemad hinnangud ka kaasinimeste usaldusväarsuse, aususe ning hoolivuse kohta, samas on vastavad korrelatsioonid suhteliselt madalad.

Tabel 3 Seosed eluga rahulolu, kaasinimeste usaldamise, hoolivuse ja aususe vahel

	Üldine eluga rahulolu	Hinnang inimeste usaldusväarsusele	Hinnang kaasinimeste aususele	Hinnang kaasinimeste hoolivusele
Üldine eluga rahulolu	1,000	0,185**	0,247***	0,148*
Hinnang inimeste usaldusväarsusele	0,185**	1,000	0,396***	0,272***
Hinnang kaasinimeste aususele	0,247***	0,396***	1,000	0,244***
Hinnang kaasinimeste hoolivusele	0,148*	0,272***	0,244**	1,000

* - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,1

** - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,05

*** - statistiliselt oluline olulisuse nivool 0,01

1.7. Vabatahtliku tüpologia

2008 aasta Euroopa sotsiaaluuringu andmete alusel on **vabatahtlik** peamiselt 40-64-aastane, **kesk-/kutse- või kõrgharidusega, eesti keelt rääkiv, linnas elav, töötav ja kõrgema sissetulekuga** Eesti elanik.

Vabatahtlikud **vaatavad** võrreldes keskmisega **vähem televiisorit ja kuulavad vähem raadiot**, samas kulutavad vabatahtlikud keskmisega võrreldes **proportsionaalselt enam aega uudiste- ja poliitikasaadete jälgimisele**.

Vabatahtlikud on keskmisest mõnevõrra **parempoolsema maailmavaatega**, kuid oma poliitilistelt vaadetelt suhteliselt mõõdukad inimesed. Vabatahtlikud on keskmise Eesti elanikuga võrreldes **ühiskondlikult** märgatavalt **aktiivsemad** - erinevatest ühiskondlikku aktiivsust väljendavatest tegevustest olid vabatahtlikud kõige sagedamini **võtnud ühendust mõne poliitiku**, valitsuse või kohaliku omavalitsuse ametnikuga, **tegutsenud** mõnes **organisatsioonis või ühingus** (v.a poliitilised parteid ja erakonnad) ning **allkirjastanud palvekirju** (petitsioone).

Vabatahtlikud **usaldavad** erinevaid vaatluse alla võetud **institutsioone** keskmisest enam, kõige usaldusväärsemaks peetakse Eesti politseid (6,5), Eesti õigussüsteemi (5,7) ja ÜROd (5,6). Sarnaselt keskmise vastaja hinnangutele, usaldavad vabatahtlikud teistest institutsioonidest vähem Eesti riigikogu (4,8), poliitilisi parteisid (3,9) ja poliitikuid (3,7).

Hinnang **kaasmaalaste usaldusväarsusele ei erine** märgatavalt vabatahtlike ning keskmiste Eesti elanike lõikes. Samas on **vabatahtlikud** keskmisest Eesti elanikust mõnevõrra **optimistlikumalt** meelestatud kaasmaalaste **aususe** ning **abivalmiduse** suhtes. Vabatahtlike **üldine eluga rahulolu** on mõneti **kõrgem** kui keskmisel Eesti elanikul.

Jooniste loetelu

Joonis 1 Vabatahtlike Eesti elanike sotsiaal-demograafiline taust (% vastajatest, n=137)	5
Joonis 2 Vabatahtlike jaotus leibkonna netosissetuleku detsiili järgi (% vastajatest, n=117)	6
Joonis 3 Vabatahtlike televiisori vaatamise aeg (% vastanutest)	7
Joonis 4 Vabatahtlike raadio kuulamise aeg (% vastanutest)	7
Joonis 5 Vabatahtliku ajalehtede lugemise aeg (% vastanutest)	8
Joonis 6 Vabatahtliku maailmavaade skaalal 0-vasakpoolne ja 10-parempoolne (% vastanutest, n=118, N=1301).....	9
Joonis 7 Vabatahtlike ühiskondlik aktiivsus (% vastanutest)	11
Joonis 8 Erinevate institutsioonide usaldamine (keskmine hinnang, hinnangud skaalal 0-10).....	12
Joonis 9 Vabatahtlike suhtumine Riigikogusse, õigussüsteemi ja politseisse (% vastanutest).....	12
Joonis 10 Vabatahtlike suhtumine poliitikutesse ja poliitilistesse parteidesse (% vastanutest)	13
Joonis 11 Vabatahtlike suhtumine Euroopa parlamenti ja ÜROsse (% vastanutest).....	13
Joonis 12 Vabatahtlike hinnang inimeste usaldusvärsusele (% vastanutest, n=135, N=1653)	15
Joonis 13 Vabatahtlike hinnang kaasinimeste käitumisele (% vastanutest, n=135, N=1635)	15
Joonis 14 Vabatahtlike hinnang kaasinimeste hoolivusele (% vastanutest, n=135, N=1644)	16
Joonis 15 Vabatahtlike rahulolu oma eluga (% vastanutest, n=135, N=1653)	16

Tabelite loetelu

Tabel 1 Seosed vabatahtlike meediatarbimise ja valimistel osalemise vahel	9
Tabel 2 Seosed erinevate institutsioonide usaldamise vahel	14
Tabel 3 Seosed eluga rahulolu, kaasinimeste usaldamise, hoolivuse ja aususe vahel	17
Tabel 4 Kui palju aega kulutate televiisori vaatamisele tavalisel nädalapäeval? Kui palju televiisori vaatamise ajast tavalisel nädalapäeval jälgite uudiseid või poliitikat ja päevakajalisi sündmusi kajastavaid saateid?	20
Tabel 5 Kui palju aega kokku kulutate raadio kuulamisele tavalisel nädalapäeval? Kui palju raadio kuulamise ajast kuulate uudiseid või poliitikat ja päevakajalisi sündmusi kajastavaid saateid?.....	20
Tabel 6 Kui palju aega kokku kulutate tavalisel nädalapäeval ajalehtede lugemisele? Kui palju sellest ajast kulub poliitika ja päevakajaliste sündmuste kohta lugemisele?	21
Tabel 7 Poliitikas räägitakse vahel vasak- ja parempoolsusest. Kuhu Te ennast sellel skaalal asetaksite, kus 0 tähistab vasakpoolsust ja 10 parempoolsust?	21
Tabel 8 Vabatahtlike ühiskondlik aktiivsus	22
Tabel 9 Üldiselt hinnates, kas Teie arvates võib enamikku inimesi usaldada? Mida Te arvate, kas enamus inimesi püüaks Teid võimaluse korral ära kasutada või käituvad nad pigem ausalt? Mida Te arvate, kas enamuse ajast püüavad inimesed olla teiste suhtes abivalmid või hoolivad nad ennekõike iseendast?	23
Tabel 10 Kõike kokku võttes, kuivõrd rahul Te oma eluga üldiselt olete?.....	23
Tabel 11 Kuivõrd Te usaldate järgmisi institutsioone (Riigikogu, õigussüsteem, politseid, poliitikud, poliitilised parteid, Euroopa parlament, ÜRO)?.....	24

Lisa 1. Vabatahtliku tüpologia

Tabel 4 Kui palju aega kulutate televiisori vaatamisele tavalisel nädalapäeval? Kui palju televiisori vaatamise ajast tavalisel nädalapäeval jälgite uudiseid või poliitikat ja päevakajalisi sündmusi kajastavaid saateid?

	keskmine TV vaatamise aeg	vabatahtliku TV vaatamise aeg	keskmine uudiste- /poliitikasaadete vaatamise aeg	vabatahtliku uudiste- /poliitikasaadete vaatamise aeg
Üldse mitte	2,6	2,2	3,2	2,3
Vähem kui ½ tundi	3,6	6,0	25,3	31,3
½ tundi kuni 1 tund	10,9	19,4	43,6	44,3
Rohkem kui 1 tund kuni 1½ tundi	10,9	18,7	14,3	9,9
Rohkem kui 1½ tundi kuni 2 tundi	18,1	23,9	8,0	6,9
Rohkem kui 2 tundi kuni 2½ tundi	13,9	9,0	2,1	3,1
Rohkem kui 2½ tundi kuni 3 tundi	14,4	9,7	1,1	0,8
Üle 3 tunni	25,6	11,2	2,4	1,5
Kokku (%)	100	100	100	100
Vastanute arv (n)	1661	134	1606	131

Tabel 5 Kui palju aega kokku kulutate raadio kuulamisele tavalisel nädalapäeval? Kui palju raadio kuulamise ajast kuulata uudiseid või poliitikat ja päevakajalisi sündmusi kajastavaid saateid?

	keskmine raadio kuulamise aeg	vabatahtliku raadio kuulamise aeg	keskmine uudiste- /poliitikasaadete kuulamise aeg	vabatahtliku uudiste- /poliitikasaadete kuulamise aeg
Üldse mitte	16,6	15,6	9,0	10,7
Vähem kui ½ tundi	13,3	11,1	39,9	35,7
½ tundi kuni 1 tund	17,0	28,1	28,1	33,9
Rohkem kui 1 tund kuni 1½ tundi	8,1	8,1	7,7	6,3
Rohkem kui 1½ tundi kuni 2 tundi	8,7	12,6	4,7	4,5
Rohkem kui 2 tundi kuni 2½ tundi	4,2	3,7	3,6	0,9
Rohkem kui 2½ tundi kuni 3 tundi	3,9	2,2	1,9	3,6
Üle 3 tunni	28,1	18,5	5,0	4,5
Kokku (%)	100	100	100	100
Vastanute arv (n)	1649	135	1352	112

Tabel 6 Kui palju aega kokku kulutate tavalisel nädalapäeval ajalehtede lugemisele? Kui palju sellest ajast kulub poliitika ja päevakajaliste sündmuste kohta lugemisele?

	keskmine ajalehtede lugemise aeg	vabatahtliku ajalehtede lugemise aeg	keskmine poliitika ja päevasündmuste lugemise aeg	vabatahtliku poliitika ja päevasündmuste lugemise aeg
Üldse mitte	19,8	14,2	8,6	4,3
Vähem kui ½ tundi	28,4	26,1	60,8	60,9
½ tundi kuni 1 tund	33,5	40,3	23,0	28,7
Rohkem kui 1 tund kuni 1½ tundi	10,2	11,2	4,4	5,2
Rohkem kui 1½ tundi kuni 2 tundi	4,0	6,7	1,9	0,9
Rohkem kui 2 tundi kuni 2½ tundi	1,6	0,7	0,5	0,0
Rohkem kui 2½ tundi kuni 3 tundi	1,3	0,0	0,3	0,0
Üle 3 tunni	1,3	0,7	0,5	0,6
Kokku (%)	100	100	100	100
Vastanute arv (n)	1650	134	1307	115

Tabel 7 Poliitikas räägitakse vahel vasak- ja parempoolsusest. Kuhu Te ennast sellel skaalal asetaksite, kus 0 tähistab vasakpoolsust ja 10 parempoolsust?

	keskmine Eesti elanik	vabatahtlik
0 - Vasakpoolne	2,5	1,7
1	1,8	1,7
2	5,1	4,2
3	8,1	8,5
4	8,5	5,9
5	40,0	35,6
6	9,8	9,3
7	10,6	12,7
8	8,6	17,8
9	2,5	,8
10 - Parempoolne	2,5	1,7
Kokku (%)	100,0	100,0
Vastanute arv (n)	1301	118

Tabel 8 Vabatahtlike ühiskondlik aktiivsus

		Jah	Ei	Kokku (%)	Vastanute arv (n)
võtnud ühendust mõne poliitiku, valitsuse või kohaliku omavalitsuse ametnikuga	keskmine Eesti elanik	11,1	88,9	100	1653
	vabatahtlik	23,5	76,5	100	136
tegutsenud poliitilise partei (erakonna) või surverühma heaks	keskmine Eesti elanik	3,0	97,0	100	1653
	vabatahtlik	9,5	90,5	100	137
töötanud mõnes muus organisatsioonis või ühingus (v.a poliitilised parteid ja erakonnad ning surverühmad)	keskmine Eesti elanik	5,3	94,7	100	1652
	vabatahtlik	26,5	73,5	100	136
kandnud kampaaniamärki või –kleebist	keskmine Eesti elanik	5,3	94,7	100	1653
	vabatahtlik	12,4	87,6	100	137
kirjutanud alla palvekirjale (petitsioonile)	keskmine Eesti elanik	8,0	92,0	100	1652
	vabatahtlik	19,0	81,0	100	137
võtnud osa seaduslikust avalikust demonstratsioonist	keskmine Eesti elanik	2,1	97,9	100	1655
	vabatahtlik	5,8	94,2	100	137
boikoteerinud teatud tooteid	keskmine Eesti elanik	5,6	94,4	100	1652
	vabatahtlik	14,7	85,3	100	136

Tabel 9 Üldiselt hinnates, kas Teie arvates võib enamikku inimesi usaldada? Mida Te arvate, kas enamus inimesi püüaks Teid võimaluse korral ära kasutada või käituvad nad pigem ausalt? Mida Te arvate, kas enamuse ajast püüavad inimesed olla teiste suhtes abivalmid või hoolivad nad ennekõike iseendast?

	Kas enamikku inimesi võib usaldada?			Kas enamus inimesi püüaks Teid ära kasutada?			Kas inimesed on abivalmid või hoolivad ennekõike endast?	
	keskmine Eesti elanik	vabatahtlik		keskmine Eesti elanik	vabatahtlik		keskmine Eesti elanik	vabatahtlik
0 - Enamikku inimesi ei saa usaldada	3,2	1,5	0 - Enamus inimesi püüaks mind ära kasutada	1,5	0,0	0 - Inimesed hoolivad iseendast	3,5	2,2
1	2,5	2,2	1	2,3	0,7	1	4,1	2,2
2	4,8	3,7	2	5,0	4,4	2	7,0	4,4
3	8,3	8,1	3	7,6	5,9	3	12,3	8,1
4	9,0	8,9	4	8,2	7,4	4	12,5	14,1
5	25,5	26,7	5	22,2	20,0	5	23,7	31,1
6	11,1	8,1	6	10,9	13,3	6	12,0	12,6
7	17,0	23,0	7	16,7	20,0	7	12,7	10,4
8	11,6	9,6	8	15,3	19,3	8	7,4	9,6
9	4,1	3,7	9	6,6	6,7	9	2,7	3,7
10 - Enamikku inimesi võib usaldada	2,8	4,4	10 - Enamus inimesi püüaks käituda ausalt	3,7	2,2	10 - Inimesed püüavad abivalmid olla	2,1	1,5
Kokku (%)	100	100	Kokku (%)	100	100	Kokku (%)	100	100
Vastanute arv (n)	1653	135	Vastanute arv (n)	1635	135	Vastanute arv (n)	1644	135

Tabel 10 Kõike kokku võttes, kuivõrd rahul Te oma eluga üldiselt olete?

	keskmine Eesti elanik	vabatahtlik
0 - Üldse mitte rahul	1,9	0,0
1	1,2	0,7
2	3,3	0,7
3	6,0	3,6
4	7,0	2,9
5	17,7	20,4
6	12,7	10,2
7	18,0	18,2
8	19,0	25,5
9	8,4	10,2
10 - Väga rahul	4,8	7,3
Kokku (%)	100	100
Vastanute arv (n)	1653	137

Tabel 11 Kuivõrd Te usaldate järgmisi institutsioone (Riigikogu, õigussüsteem, politsei, poliitikud, poliitilised parteid, Euroopa parlament, ÜRO)?

	Eesti riigikogu	Eesti õigussüsteem	Politsei	Poliitikud	Poliitilised parteid	Euroopa parlament	ÜRO
0 - Ei usalda üldse	2,2	1,5	0,7	3,7	2,9	2,4	3,2
1	5,1	3,0	3,7	12,5	12,5	4,1	2,4
2	7,3	7,4	2,2	8,1	13,2	5,7	3,2
3	16,1	8,9	5,9	13,2	16,2	8,9	7,1
4	8,0	7,4	2,2	17,6	16,2	6,5	7,1
5	26,3	17,0	11,1	27,2	23,5	25,2	21,4
6	10,2	11,1	13,3	9,6	9,6	18,7	17,5
7	13,9	17,8	23,0	5,9	3,7	14,6	17,5
8	8,0	18,5	23,0	0,7	0,7	10,6	15,1
9	2,9	5,2	10,4	1,5	1,5	1,6	5,6
10 - Usaldan täielikult	0,0	2,2	4,4	0,0	0,0	1,6	0,0
Kokku (%)	100	100	100	100	100	100	100
Vastanute arv (n)	137	137	137	137	136	123	126
Keskmine hinnang	4,8	5,7	6,5	3,9	3,7	5,2	5,6